

Lausunto

22.08.2025

Asia: VN/19968/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valtioneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lainsäädännön arviointineuvostoa koskevista muutoksista

Juristiliitto katsoo, että tehokkaan lainkäytön välttämätön edellytys on laadukas lainvalmisteluaineisto. Laadukkuutta on pyritty lisäämään perustamalla lainsäädännön arviointineuvosto, jonka arvion mukaan lainvalmisteluaineiston laatu on vuosien saatossa heikentynyt.

Juristiliitto kannattaa muutoksia, jotka vahvistavat lainsäädännön arviointineuvoston roolia. Arviointia tulee myös kehittää jatkossa ja erityisesti taloudellisten vaikutusten arviointiin on kiinnitettävä huomiota myös tulevaisuudessa.

Lisäksi on tärkeää, että ministeriöissä tosiasiallisesti huomioidaan arviointineuvoston antamat lausunnot ja niihin sisältyvät suositukset, vaikka ne eivät olekaan ministeriöitä oikeudellisesti sitovia. Esimerkiksi arviointineuvoston vuosikertomuksesta 2023 (s. 62) käy ilmi, että säädösvalmistelijat pitivät poliittista ohjausta yhtenä keskeisenä syynä sille, miksi arviointineuvoston kehittämissuosituksia ei voitu ottaa huomioon hallituksen esityksissä. Mikäli lausunnoissa annettavia suosituksia ei huomioida, tulee tämä selkeästi perustella eduskunnalle annettavaan hallituksen esitykseen. Tämä mahdollistaa eduskunnan tiedonsaantioikeuden ja toisaalta julkisen keskustelun edellyttämän avoimuuden toteutumista.

Juristiliitto on pitkään kannattanut myös lainsäädäntömuutosten jälkikäteistä arviointia erityisesti muutosten vaikutusten osalta. Liitto pitää tärkeänä myös arviointineuvoston tehtävää jälkiarviointien laadun arvioinnissa. Jotta neuvosto pystyy toteuttamaan tehtäviensä niin

ennakollisesti tehtävässä laadunarvioinnissa kuin jälkiarviointien laadun arvioimisen osalta, tulee arviointineuvoston resursoinnin vastata tätä tehtävämäärää.

Hallitusneuvotteluihin liittyvien asiakirjojen julkisuutta koskevista muutoksista

Juristiliitto on huolestunut nyt esitettyjen muutosten vaikutuksesta yhteiskunnallisen keskustelun avoimuuteen ja moniäänisyyteen sekä demokratiaan liittyen. Juristiliitto pitää tärkeänä, että hallitusneuvottelujen aikana on mahdollista käydä avointa yhteiskunnallista keskustelua, jonka toteutumisesta mahdollistaa myös neuvotteluasiakirjojen julkisuus. Keskustelua pitää pystyä käymään myös keskeneräisistä asioista, jotta lopullista päätöstä tehtäessä päätöksentekijöillä olisi käytettävissään kaikki olennainen asiaan liittyvä tieto. Luotettavaan tietopohjaan kuuluu myös tieto ristiriitaisista intresseistä ja kiistanalaisista kysymyksistä.

Esitysluonnoksessa esitetyn 26 d §:n mukaan oikeus saada tieto ministeriön eduskuntaryhmien pyynnöstä hallitusohjelman neuvottelua varten laatimasta asiakirjasta sekä eduskuntaryhmien hallitusohjelman neuvottelua varten laatimasta ja ministeriölle toimittamasta asiakirjasta alkaa, kun valtioneuvosto on antanut ohjelmansa tiedonantona eduskunnalle, jos tiedon antaminen ennen mainittua ajankohtaa voi aiheuttaa haittaa hallitusohjelman neuvotteluiden toteuttamiselle. Juristiliitto esittää huolensa siitä, että jos säännös tulisi esitetyssä muodossaan voimaan, sen soveltamisesta saattaisi tulla ennemmin sääntö kuin poikkeus, vaikka kyseistä säännöstä koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa tuodaankin esiin, että asiakirjojen julkisuuden rajoitus on tarkoitettu suppeaksi, ja sen soveltamisen kynnyksen tulisi olla korkea. Juristiliitto toteaa, että mikäli salassapidosta neuvottelujen aikana katsotaan välttämättömäksi säätää, tulisi soveltamiskynnyksen korkeuden ja poikkeuksellisuuden ilmetä selkeämmin itse säännöksestä.

Juristiliitto katsoo, ettei julkisuuden rajoittaminen hallitusneuvotteluiden osalta ole oikea keino ehkäistä ministeriöitä ja virkamiehiä niitä kohtaan annettavalta kritiikiltä. Tietojen panttaamisella onkin ennemminkin negatiivista vaikutusta yhteiskunnan luottamukseen päättäjiä ja virkamiehiä kohtaan.

Tehtävään määrittämisestä valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä koskevista muutoksista

Juristiliitto kannattaa esitettyjä muutoksia, sillä sääntelyn toteuttaminen luo yhtenäisen säädöspohjan tehtävään määrittämisestä koskevalle menettelylle valtioneuvostossa ja sen ministeriöissä. Muutokset parantavat virkamiesten oikeussuojaa, vahvistavat hallinnon lainalaisuuden periaatteen toteuttamista ja tukevat henkilöstöhallinnossa tehtävää työtä.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet ry